

ВІДГУК

**доктора економічних наук, професора кафедри бізнесу та сфери
обслуговування, Вінницький національний аграрний університет**

ГОЛОВНІ Олени Михайлівни

на дисертаційну роботу МАХИНІ Світлани Олегівни

**на тему: «Сільський туризм як фактор соціально-економічного розвитку
сільських територій» на здобуття наукового ступеня**

доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

**подану до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет»**

Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок із напрямками науково-дослідних робіт. Світові тенденції свідчать про зростаючий інтерес населення до відпочинку на природі, що зумовлено прискореним темпом урбанізації, екологічними проблемами та прагненням до відновлення фізичного і психологічного стану. В сучасних умовах підвищеного рівня стресу, техногенного навантаження та обмежених можливостей для якісного дозвілля, сільський туризм стає привабливою альтернативою традиційним видам відпочинку. Він забезпечує можливість гармонійного поєднання рекреаційної діяльності зі збереженням природного середовища та культурних традицій, що робить його важливим елементом сталого розвитку.

Сільський зелений туризм сприяє не лише задоволенню сучасних потреб суспільства в екологічно чистому та автентичному відпочинку, а й спонукає до соціально-економічного зростання сільських територій, диверсифікації економіки регіонів, створенню нових робочих місць, збільшенню рівня доходів населення та водночас, допомагає збереженню природно-культурного потенціалу регіонів та формуванню позитивного іміджу сільських територій як привабливих туристичних дестинацій.

Досліджувана тема є надзвичайно актуальною, її результати можуть слугувати науково-методичною основою для формування ефективних стратегій розвитку сільського туризму, зокрема шляхом удосконалення державної політики підтримки, залученню інвестицій та створенню конкурентоспроможних туристичних продуктів, які відповідатимуть сучасним запитам суспільства.

Таким чином, дисертаційна робота Світлани Олегівни Махині є актуальною працею, в якій обґрунтовано теоретичні положення та розроблені практичні рекомендації для підвищення економічної та соціальної ефективності сільського зеленого туризму.

Дисертаційна робота є складовою наукових досліджень закладу вищої освіти «Подільський державний університет» та прикріплена до тематики Навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів «Формування стратегії та

пріоритетів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0114U007032), та кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування за темою «Удосконалення системи управління розвитком суб'єктів господарювання та сільських територій» (номер державної реєстрації 0123U103852). В межах зазначених тем особисто автором обґрунтовано теоретичні засади та практичні аспекти розвитку сільського туризму, а також досліджено його вплив на соціально-економічний розвиток сільських територій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. В результаті детального аналізу змісту дисертаційної роботи можна узагальнити, що Світлана Олегівна Махиня чітко визначила мету, логічно сформувала основні завдання дослідження, обґрунтувала теоретико-методичні підходи щодо їх виконання, розробила і апробувала відповідні пропозиції.

Представлена дисертаційна робота є науковою працею, виконаною на належному, теоретичному і практичному рівні. Вона має послідовну і виважену структурну побудову і за своєю архітектонікою є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та ступінь висвітленої проблеми свідчать про різносторонню наукову компетентність її автора. Результати дослідження у їх системному застосуванні складають основу методичних засад і рекомендацій, що можуть бути використані для соціально-економічного розвитку сільських територій шляхом організації та розвитку сільського туризму.

Наукова новизна одержаних результатів, їх теоретична і практична значущість. У дисертаційній роботі Махині Світлани Олегівни представлені результати вирішення важливого наукового завдання, пов'язаного з обґрунтуванням теоретичних і науково-методичних підходів до розвитку сільського туризму як чинника соціально-економічного розвитку сільських територій, а також практичних рекомендацій, що спрямовані на формування організаційно-економічного механізму стимулювання та підтримки суб'єктів сільського зеленого туризму, використання його потенціалу для сталого розвитку сільських територій.

Наукова новизна роботи викладена послідовно і системно. До найбільш важливих результатів дослідження, які одержані особисто здобувачем та характеризуються науковою новизною, слід віднести наступні положення:

- автором вдосконалено методичні підходи до вивчення підприємницької діяльності у сфері сільського туризму, що передбачають визначення послідовності та змістовного наповнення етапів економічного аналізу. Це забезпечує всебічну оцінку стану, потенціалу та перспектив розвитку підприємництва в даній галузі;

- заслуговує на увагу вдосконалення концептуальних засад формування організаційно-економічного механізму стимулювання та підтримки суб'єктів сільського зеленого туризму. Механізм визначено як систему методів, інструментів і заходів, спрямованих на активізацію підприємницької діяльності у сфері внутрішніх туристичних послуг;

- у дисертації набуло подальшого розвитку трактування сутності низки

понять: «сільський зелений туризм (сільський туризм)», «агротуризм», «екологічний (зелений туризм)». Дисертантом обґрунтовано зміст сільського зеленого туризму як підприємницької діяльності та відпочинкового виду туризму, що зосереджений на сільських територіях і передбачає залучення майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, а також використання природного, культурного, етнографічного та соціального потенціалу регіону, а також визначено його відмінності від аграрного та екологічного туризму;

- подальшого розвитку набули положення щодо реалізації державних заходів підтримки підприємств сільського зеленого туризму як перспективного напрямку підприємницької діяльності в сільській місцевості. Обґрунтовано необхідність інтеграції визначених заходів у національні, регіональні та місцеві програми розвитку;

- значущим є визначення автором стратегічних напрямів розвитку підприємств сільського зеленого туризму, які ґрунтуються на їхній ключовій ролі у вирішенні соціально-економічних проблем сільських територій, зокрема щодо наповнення бюджетів територіальних громад та стимулювання диверсифікації місцевої економіки.

Значення та важливість наукових результатів проведеного дослідження, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації, полягає у можливості використання їх у практичній діяльності органів виконавчої влади при формуванні та реалізації державних і регіональних програм щодо розвитку сільського зеленого туризму та сільських територій. Підтвердженням практичної цінності отриманих результатів дослідження є те, що результати дослідження прийняті до використання Слобідсько-Кульчієвецькою сільською радою Кам'янець-Подільського району Хмельницької області для складання плану соціально-економічного розвитку територіальної громади (довідка № 962/02-20 від 23.05.2024 р.), Більче-Золотецькою сільською територіальною громадою Чортківського району Тернопільської області у процесі написання програми розвитку (довідка № 678 від 03.12.2024 р.), Кам'янець-Подільською районною радою Хмельницької області (довідка № 172/01-27 від 18.07.2024 р.), Хмельницькою обласною державною адміністрацією для використання в практичній діяльності (довідка № 98/34-14-9018/2024 від 23.09.2024 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих наукових працях, зарахованих за темою дисертації. За результатами дослідження автором опубліковано 9 наукових праць, у т.ч. 4 статті у наукових фахових виданнях України та 5 праць апробаційного характеру. Публікації відображають зміст дисертаційної роботи. Основні положення дисертації оприлюднені у вигляді тез на 5 міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: «Економіка сьогодення: планування, управління та аналіз» (м. Львів, 2021 р.), «Digital Transformations of Modernity: Proceedings of the Multidisciplinary International Scientific-Practical Conference» (Coimbra, Portugal, 2022), «The modern vector of the development of science» (Philadelphia, USA, 2023), «Молодь, освіта та наука крізь виклики сьогодення» (м. Вінниця, 2023 р.), «Сучасні виклики та

перспективи розвитку економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності» (м. Кам'янець-Подільський, 2024 р.).

Відповідність дисертації встановленим вимогам, її структура та обсяг. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг складає 253 сторінки, основну частину дисертації викладено на 208 сторінках. Дисертація містить 20 таблиць, 21 рисунок, 222 найменування у списку використаних джерел на 27 сторінках та 10 додатків (17 сторінок). Наукова праця оформлена згідно зі встановленими нормативними вимогами, передбаченими для такого виду робіт, написана державною мовою з дотриманням наукового стилю.

Дотримання принципів академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. У дисертаційній роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання тверджень, розробок, ідей, відомостей, виконано автором із дотриманням вимог та норм законодавства про авторське право.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи рівень розробки наукових і методичних положень, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно висловити деякі зауваження та відмітити дискусійний характер окремих положень, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень:

1. У підрозділі 2.2 дисертаційного дослідження здобувачем (на рис. 2.10) представлено динаміку зареєстрованих садиб сільського зеленого туризму, що є важливим показником розвитку даного напрямку діяльності. Проте слід зазначити, що в роботі відсутня інформація щодо кількості ліжкомісць, яка є ключовим параметром для оцінки потенційної місткості садиб та рівня їхньої готовності до обслуговування туристів. Наявність таких даних дозволила б більш комплексно оцінити розвиток сільського туризму, оскільки кількість садиб не завжди корелює з фактичними можливостями розміщення туристів. Аналіз динаміки ліжкомісць сприяв би глибшому розумінню тенденцій у сфері туристичних послуг, рівня завантаженості об'єктів та відповідності туристичного попиту існуючим пропозиціям.

2. Доцільним було б доповнення дисертаційного дослідження аналізом рентабельності ведення сільського зеленого туризму, хоча б на прикладі однієї садиби. Оцінка фінансових показників окремої садиби дала б змогу виявити основні статті доходів і витрат, визначити рівень окупності інвестицій, а також окреслити фактори, що впливають на економічну стабільність сільського туристичного господарства. Аналіз рентабельності також дозволив би оцінити ефективність використання наявних ресурсів, таких як земельні ділянки, житловий фонд та додаткові послуги, що надаються відвідувачам. Включення в дисертаційне дослідження оцінки рентабельності на основі конкретного прикладу сприяло б підвищенню практичної значущості роботи та дозволило б надати рекомендації щодо підвищення економічної ефективності діяльності суб'єктів сільського туризму.

3. У роботі дисертантом досліджено концептуальні засади вирішення екологічних проблем сільських територій за допомогою сільського туризму (підрозділ 3.2). Однак, у дослідженні відсутні розрахункові дані щодо фактичного екологічного стану сільських територій із розвинутим сільським зеленим туризмом у порівнянні з сільськими територіями, які не займаються туристичним бізнесом. Проведення відповідних розрахунків дозволило б об'єктивно виявити наявні позитивні чи негативні тенденції, спричинені веденням туристичної діяльності. Тобто, порівняння екологічного стану територій, які займаються та не займаються сільським туризмом, дало б змогу визначити потенційні вигоди і ризики для довкілля та розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо покращення екологічної ситуації сільських територій.

Водночас висловлені дискусійні положення та зауваження не знижують наукового рівня дисертаційної роботи, не зменшують її науково-практичної цінності та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Махині Світлани Олегівни є самостійним завершеним дослідженням, виконана на досить актуальну тему, характеризується високим теоретико-методичним рівнем та новизною одержаних наукових і практичних результатів. Наукові положення, висновки, прикладні і методичні рекомендації всебічно обґрунтовані. Тема і зміст дисертації повністю відповідають спеціальності 051 «Економіка».

Дисертаційна робота Махині Світлани Олегівни на тему: «Сільський туризм як фактор соціально-економічного розвитку сільських територій» відповідає вимогам Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (у чинній редакції) та вимогам наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (у чинній редакції), а її автор, Махиня Світлана Олегівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри бізнесу та сфери обслуговування
Вінницького національного аграрного університету

Олена ГОЛОВНЯ

Особистий підпис
засвідчує

Начальник відділу
кадрів ВНАУ

Махиня Світлана Олегівна